

340. Az elragadtatás imája a sivatagi atyák tanításában

Imádkozzuk a 183. számú éneket:

*Lelkem tiszta lánggal ég, ó Mária, éretted.
Rólad szólnom édesség, szívem úgy megilleted.
Hogy szerelmeddel fölbátorítál,
Kegyességeddel hűn ápolgatál,
Köszönöm, mint anyámnak, kegyelmes pátrónámnak.*

I. Isten magához vonzza az Őt kereső embert

1. A sivatagi atyáknál a **sivatag vagy puszta** szó kettős jelentéssel rendelkezett. Egyrészt a **megkísértés** helye, ahogyan a Bibliában Jézusról olvasták (vö. Mk 1, 13), másrészt pedig a kinyilatkoztatás, az **Istennel való találkozás helye**, ahogyan Ozeás próféta beszél arról, hogy *az Úr az Ő választottját magához édesgeti, kiviszi a sivatagba, és ott a szívéhez szól* (Oz 2, 16). Az egyiptomi remetéknél is a sivatag így egyrészt a kísértés színtere, másrészt a nyugalom – amit görög szóval *hészüchiá*-nak mondtak – színhelye. Isten tehát **a pusztába** vonzza azt, aki Őt keresi.

2. Nem mindegy, hogy minek a vonzásában élünk. A szerzetesi meditációban *az eremos*, vagyis a sivatag üdvtörténelmi tartalommal telítődött. Ahogyan a teremtés hajnalán *a föld puszta volt és üres* (Ter 1, 2), de végül is *paradicsommá* lett, mert Isten az Ő teremtő tevékenységével átalakította; úgy a sivatagba visszavonult remete és a közösségben élő szerzetes számára is a pusztá olyan hely, ahol tulajdonképpen **a paradicsom szomszédságában élhet**. Ő is *megküzdött* a pusztában a gonosszal, mint ahogyan 40 napos böjtje után Jézus. Ő is győzött a gonosz támadása felett, mint Jézus az Ő böjtje utolsó napjaiban a kísértő felett. Így a szent remeték is az angyalok társaságába juthatnak, mint ahogyan *Jézushoz is angyalok jöttek, és szolgáltak Neki a kísértés után, amikor a gonosz eltávozott* (vö. Mt 4, 11).

3. Nem mindegy, hogy minek a vonzásában élünk. A bűnbe zuhant *tékozló fiú magába szállt*, mert rájött arra, hogy *vétkezett az Atya ellen. Nyomorúsága bűnbánatra indította* (vö. Lk 15, 17-18). Amikor „a remete a sivatagba indul”, akkor nemcsak magába száll bűnbánata jeléül a bűnbánat útján, hanem sokkal inkább **Istenbe akar szállni**. Mert az ember sohasem elég önmagának. Csak Isten az, Aki az ember szíve nyugtalanságát be tudja tölteni. Itt a gondolkodásmód megváltozásáról van szó. A megtérés mindig megfordulás, elfordulás a bűn útjáról. A megtérés mindig a gondolkodás és a cselekvésmód megváltozását kell, hogy eredményezze: Az ember egyre inkább Istenbe akar emelkedni, Istenhez szállni. Az az ember, aki Istenhez tért, aki szeretetközösségre akar lépni Istennel és a testvérekkel, megéli azt, hogy Isten lefoglalta őt, betöltötte szeretetével a szívét, és mind jobban eluralkodik benne a tudat, hogy Isten magához vonzza, sőt magához akarja ragadni őt. Ez az Istentől való megragadottsági élmény a valahová tartozás élményének a csúcsa. Az imádkozó ember a Végtelen Valakihez tartozik, és így számára az isteni vonzás vallási élménnyé válik.

4. **A kontemplatív ima** – tehát amikor az imádságban nem szavak formálásával vagy gondolatok pergetésével emelkedik fel a lélek Istenhez, hanem a szeretetteljes nézés, a szemlélés által – **megélt szeretetkapcsolattá válik** Istennel és az övéivel. A szemlélődő imának ez a szakasza olyan imaállapot, amikor Isten **magához ragadja az ember szívét**. Ilyenkor az ember igazán már nem önmagánál van, hanem Istennél. Isten ugyanis nemcsak oda ajándékozta magát az embernek és betöltötte önmagával az ember lelke ürességét, hanem szívéhez vonzza, szíve mélyébe ragadja.

Az *eksztázis* főnév a latin *exto* = kiáll, kimegy igéből származik. Alapvetően azt jelenti, hogy az ember kimegy önmagából. Szűkebb értelemben azonban az *eksztázis* nem fizikai helyváltoztatás, hanem szellemi, erkölcsi magatartásmód. **Az *eksztázist*** „Isten műveli. Ebben az imaszakaszban felfüggeszti, vagyis magához ragadja az ember evilági érzékelését. Lelki erőit, vagyis az értelem és az érzelem irányulását olyan mélyen ragadja meg, hogy az ember szinte nem képes földi dolgokra irányulni, hanem Istennél van.” (Müller Lajos SJ: *Misztika*, 396. oldal).

Az *eksztázis*, az elragadtatás tehát a belénk öntött szemlélődés imájának egyik szakasza. Ingyenes ajándék az Úrtól.

II. Hogyan élték meg ezt az élményt a sivatagi atyák?

1. **Evagriosz**, akinek mellékneve Ponticus – mert Pontusból származott – 400 körül halt meg. Ő annak a századnak az embere, amely már a keresztény vallásgyakorlásnak a szabad lehetőségét megkapta. 325-ben volt a Niceai zsinat, ezen Jézus Istenségéről szóló hitigazságokat foglalta bele az Egyház a Hitvallásba. Evagriosz részt vett a 381. évi konstantinápolyi zsinaton, ahol a Szentlélek Istenségéről szóló tanítást foglalták bele a Hitvallásba. Azóta, immár több, mint 1600 éve ezt a Nicea-konstantinápolyi Hitvallást imádkozzuk a vasárnapi miséken.

a) Élete utolsó szakaszában Evagriosz felkereste az egyiptomi remetét, és nagyon jó tanítványnak bizonyult. Amit megtanult, írásban is rögzítette, így ránk maradt. Az imádságról szóló tanítás alkalmával idézi Alexandriai Kelemen meghatározását: „**Az ima a lélek felemelkedése Istenhez.**” Ezt a meghatározást nemcsak az egyiptomi remeték használták, hanem éppen Evagriosz műve alapján az egész keleti és nyugati Egyház is átvette (Evagriosz: *Az imáról*, 142. fejezet, PG 79: 1197A = Vanyó László: *Legyetek tökéletesek!*, 165-166. oldal).

b) Evagriosz így folytatja: Az ima **szenvedélymentes állapot, amely szellemi magasságba ragadja a bölcs és ihletett elmét, tudniillik a Legfőbb Szeretethez, Istenhez** (PG 79: 1177 C = Vanyó László: *Legyetek tökéletesek!*, 164). Itt már Isten elsődleges tevékenységéről van szó. Nem csupán arról, hogy az ember felemeli a lelkét Istenhez, hanem sokkal inkább arról, hogy Isten magához ragadja az imádkozó lelket. Ahhoz, hogy Isten az embert szabadon, földi kötelek nélkül emelhesse fel magához, kell a lélek megtisztulása. A remeték bölcsességét Evagriosz így rögzíti: „Nem imádkozhatsz tisztán, ha közben anyagi dolgokba keveredsz, és folyton gondok zaklatnak. Az ima ugyanis **a gondolatok letevése, és a lélek felemeltetése.**” (PG 79: 1181 C). Arról van szó tehát, hogy az imádkozó embernek az elme fontolgató, vagyis elmélkedő, diszkurzív gondolatait meg kell haladnia. Gondolkodásunk, azaz fogalomvilágunk ugyanis az anyagi világgal kapcsolatos. Az imádság ebben a szakaszban olyan szellemi tevékenység, amely még **az anyagi világ fogalmaitól is megtisztult tudást ad Istenről**. Itt már az ember lelkét nem a teremtmények segítik Istenhez emelni az imádság közben, hanem Isten az embert a teremtmények fölé emelve – azok közvetítő szerepe nélkül is – kontaktust teremt vele. Így fogalmazták meg a bölcsességüket a remeték: „Te, aki látni kívánod az Atya arcát a mennyben, egyáltalán ne keress alakot és formát ima közben! Ne kívánj angyalokat vagy szellemi hatalmasságokat látni vagy érzékelhetően Krisztust, nehogy egészen oktalanná válj, és a pásztor helyett farkasra lelj, és az ellenséges démonoknak hódolj!” A látomások kategorikus elutasításának oka az, hogy általuk az ember könnyen kísértésbe esik. Nehéz a mögöttük lévő szellemi tartalmat megítélni, és ráadásul még dicsekvővé is tehetnék a szerzetest.

2. A **Nagy Szent Makariosznak** tulajdonított mű, amelynek címe: „*Levél Isten fiaihoz*”, szintén foglalkozik ezzel a kérdéssel. Azt mondja: „A tévely kezdete az elme hiú dicsőségvágya, amely arra ösztönzi, hogy megkísérelje alakkal és formákkal körülírni az isteni természetet.”

Makariosz tovább folytatja:

– „Boldog az az elme, amely ima közben egyáltalán nem birtokol semmilyen formát.

– Boldog az az értelem, amely összeszedetten imádkozik, és folyton növekszik az Isten utáni vágya.

- Boldog az az értelem, amely ima közben anyagtalanná válik, és nincs semmi tulajdona.
- Boldog az az értelem, amely ima közben teljesen érzéketlen, vagyis nem érezni akar.”

III. Hogyan lehet ezt megvalósítani?

1. A sivatagi atyák nemcsak elméleti tanítást adnak, hanem gyakorlati útmutatást is:

„Imádkozni szeretnél? **Tedd át** innen, a földről **állampolgárságodat a mennybe**, hogy ott legyen a tiéd szüntelenül. Ne csak pusztán szóban, hanem angyali tettben, és még inkább isteni ismeretben.”

Evagriosz úgy írja: „Az imádság közben az imádkozó ember **„kilép”** önmagából. A lélek mintegy „kinyújtózik” Isten felé. Az ima az összeszedettségnek itt már olyan fokát jelenti, amely kizár minden szétszóródást, összetettséget. Feltételezi az angyali léthez való hasonulást, sőt az Istennel való egységet, egyesülést. Az aszkézis itt fordul át misztikába. Ilyenkor az ima már nem valami „gyakorlat”, hanem állapot lesz. Ez az imaállapot már összekötöttség Istennel, latin szóval *unio*, egyesülés Istennel. Itt az ima már nem más, mint **a lélek felemeltetése Istenhez Isten által.**

2. Ezt az imaállapotot így lehet **összefoglalni:**

- Az imádságban tedd magadat süketé és vakká evilág dolgait illetően!
- Testedet tedd mozdulatlaná!
- Vedd magadra a keresztet hordozó Krisztus lelkületét, Aki már mindent elhagyott, Akit már mindenétől megfosztottak, és csak a keresztet öleli át.
- Belül élj!
- Tárulkozz ki Isten előtt!
- Engedd, hogy elragadjon az Isten utáni izzó vágyakozás!
- Ha a lelkedet az Isten utáni izzó szeretet tölti be, akkor – hogy úgy mondjam – lelked fokozatosan elhagyja a testet, amely minden érzéki, (vagyis érzékszervekhez kötött) gondolat forrása, s maga fölé emeltetik, Isten világába, Istenbe. **• Az ember megéli, hogy Istennek ebben a gyönyörűséges vonzásában él, és szíve egyre jobban rárezonál Istennek erre a vonzására. Egyre inkább megtapasztalja, hogy ezt a ráirányultságot is Isten műveli benne.**

3. A lélek tehát ebben az imaállapotban valami olyan **vonzódást érez**, amely nagyon kedves neki. Nem valami ismeretlen erőtől való félelem tölti el, hanem kedve támad arra az isteni kalandra, amellyel Isten vonzza őt. A babonás ember is érez egy vonzást, egy gyötrelmet, amikor a naptár egyszerre pénteket és 13-át mutat. Az Istentől megragadott ember nem egy ismeretlen erőtől fél, hanem az ismerős, erős Isten iránti nagy bizalommal van tele. Az ember a jövőt illetve sokszor olyan tehetetlennek érzi magát: „Mi lesz velem?” Isten azonban hatalmasabb az emberi tehetetlenségnél. Kiemeli az embert kicsiny önmagából, és bevezeti isteni világába.

IV. Az ember beleragadtatik Isten világába

Az eksztázis imája tehát imádságnak az az állapota, amikor ez a bevezetés olyan megragadóan történik, olyan elragadó formában, olyan önfeledt módon, hogy az ember itt már elfelejtheti saját magát, és beleragadtatik Isteni világába.

1. Az ember most már megérti, hogy a sötét éjszakája imaszakaszában miért kellett a kiüresedés a lelki szárazság és lelki sötétség által. Egyrészt azért, hogy az ember ne tegyen akadályt a lelkébe beáradni akaró Isten elé, másrészt pedig hogy Isten már itt a földön betöltse őt önmagával! **A kiüresedett lélek olyan, mint egy üres lap, amelyet Isten akar teleírni önmagával.** Az az ember, akit Isten az Ő ajándékozó kegyelmével betölt, **új teremtménnyé lesz**, olyan teremtménnyé, **aki képes Istent befogadni.** Az a lélek, aki tele van Istennel, ezzel a végtelen Szellemisséggel, az örök Szeretettel, mintegy **felemelkedik önmaga fölé.** Sőt **kimegy önmagából.** Nemcsak helyet ad magában Istennek, hanem **Isten is helyet ad magában az imádkozó léleknek.** Az ember már egyre

jobban **nem önmagában él, hanem Istenben.** Ő, aki itt a földön az imában megélhette, hogy egyre jobban öbenne él az Isten, megtapasztalhatja, hogy **egyre jobban az örök élet, azaz Isten örök élete él benne.**

2. Az evangélium beszél arról, hogy amikor Jézus csodát tett, *erő áradt ki Belőle* (vö. Lk 8, 46). Ez az erő működik ma is. Ez egy magával ragadó erő. Isten azért árasztja az imádságban az ember felé ezt az erőt, hogy magához emelhesse, magához ragadja. A földi élet állampolgára itt kerül át a mennyei haza vonzásában mennyei állampolgárságba.

3. Itt már nemcsak az ember nyújtózkodik Isten felé, hanem egyre jobban érvényesül rajta, Isten magához vonzó ereje. Az Isten felé törekvő lélek az összeszedettség imájával maga akarta szellemi képességeit (az értelmét és az akaratát) Istenre irányítani. Itt pedig Isten az, Aki az embernek ezen képességeit fölemeli magához. Lefoglalja magának. Belevonja az isteni Lét, Ismeret és Szeretés állapotába. Ezért van az, hogy az ember érzékszervei az eksztázisnak, az elragadottság imaállapotában mintegy „megszűnnek működni”. Isten olyan erővel vonzza magához az embert és szellemi képességeit: az értelmét és az akaratát, hogy az ember nemcsak hogy nem kíván másfelé irányulni, hanem **nem is tud másra gondolni vagy mást akarni.** Ez olyan imaállapot, amikor nem kell szavakat mondani, az imádkozó ember csak „tudja”, hogy őt Isten akarja, és megéli, hogy ő meg Istent akarja. **A lélek felemeltetése** az imádságban Istenhez, nem szavakkal, nem az elme elmélkedő gondolataival, hanem **a szívek egymásba ragadtatásával, a szeretet egyé forrásával történik.** Az ember itt nem méricskél: „Meddig?” Vagy: „Miért engem?” Itt már nem kell önmagának törekednie arra, hogy „sükketté és vakká” legyen az evilág dolgaira, mert **egyszerűen se nem lát, se nem hall mást, csak Istenre tekint, Istent hallgatja, Istent szereti, Isten szeretetében időzik, mert Istenbe emeltetett föl.**

4. Ez **misztikus kegyelem,** tehát titokzatos, ingyenes isteni ajándék. Az ember nem tudja előidézni, csak legfeljebb előkészülhet rá. Az ember előkészülete a kontemplatív magatartás mélyüléssel történik: egyre jobban Isten rendelkezésére akar állni. **Egyre jobban engedi, hogy az Isten szívéből áradó erős szeretet betöltse, és magával ragadja őt.** A **készség** mellett az imádkozó ember másik jellemzője a **várakozás:** „Kész vagyok, Uram, még jobban Hozzád tartozni. Nyújtogatom a szívemet, hogy immár **már ne a sivatagba vezessél, hanem sokkal inkább a Paradicsomba, a Te mennyei boldogságodba.** Engedem, hogy a szívemhez szólj! Mert amikor a szívemre beszélsz, akkor önmagadat mondod ki az örök Igében, a végtelen Szeretettel.”

5. Persze, hogy ez a szentháromságos tüzes Szeretelüktetés magába vonzza az imádkozó ember lelkét. Persze, hogy ilyenkor már nem a földi élet számkivetettségében akar élni, hanem a mennyei haza boldogságában, Isten Szívében az otthonlevés gyönyörűségével. Az imádkozó ember ilyenkor már nem önmagában él, hanem imádott Istenében, Aki felemelte, sőt, magához ragadta őt Szíve Szeretetének tüzes Lángolásában. Itt **már nem a szavak, nem a gondolatok fontolgató következtetései kapcsolnak össze Istennel, hanem a szeretet együttrezdülése, együtt lüktetése.**

Meddig tart ez? Itt a földön minden olyan rövid, olyan mulandó. Az ember szeretné, hogyha tovább tartana. Az Úristen pedig akarja, hogy **örökké tartson.** Micsoda örökkévaló boldogság az, amely Isten Szívében vár az imádkozó emberre, akit magához ragadott, és akit magával egyesített!

Ott már majd vég nélkül fogja hallani Isten vallomását:

Gyermekem, te most már tudod, hogy' szeretlek én!

Isten gyermeke pedig esengő, éhező lélekkel válaszol:

Istenem, szeress még jobban engem szüntelen!